

Klimaat als Kans

Het klimaat verandert en Nederland verandert mee. We passen ons aan. Klimaatadaptatie vindt op dit moment plaats in honderden projecten overal in Nederland. Bij de rivieren, langs de kust, in de polders, maar ook in de stad en op het platteland. Kennis voor Klimaat geeft met het rapport Klimaat als Kans en de gelijknamige expositie een overzicht van de stand van zaken van klimaatadaptatie in Nederland. We willen beleidsmakers, bestuurders en bedrijven inspireren en laten zien hoe Nederland anders en mooier ingericht kan worden. Hieronder de 100 projecten die het rapport en de expositie hebben geïnspireerd.

100
projecten
op de kaart

project	Aanleiding	Adaptatie maatregelen	Meer informatie
Westflank Haarlemmermeer	Westflank ligt in de gemeente Haarlemmermeer, ten westen van Hoofddorp en Nieuw-Vennep. De opdracht is hier 10.000 woningen, 900 hectare groen en een duurzaam systeem voor waterbeheer te realiseren.	Veel aandacht besteed aan groen en recreatie met verbindingen in het groene systeem. Agrarische functies maken plaats voor woningbouw. Er komt wel ruimte voor agrarische functies gecombineerd met recreatieve functies. Een nieuw duurzaam watersysteem moet zorgen voor droge voeten en goede waterkwaliteit, o.a. door robuuste seizoensberging voor water in combinatie met een compartimenteringsysteem.	http://www.westflankhaarlemmermeer.nl/westflank_straks/water_in_de_westflank
Groot Mijdrecht Noord	De polder Groot Mijdrecht Noord is bijna 1000 hectare groot en ligt in gemeente De Ronde Venen, Provincie Utrecht. Het gebied heeft te maken met bodem- en waterproblemen, onder andere bodemdaling en brakke kwel. Bij handhaving van de huidige polderpeilen neemt wateroverlast in de polder toe in het veranderend klimaat.	In het gebied blijft grootschalige robuuste moerasnatuur gehandhaafd, maar de landbouw gaat uit het oostelijke deel van het gebied verdwijnen. Door kavelruil en het aanbod van groene en blauwe diensten wordt landbouw in overig gebied versterkt. Er komen volop recreatiemogelijkheden in het gebied.	http://www.grootmijdrecht Noord.nl/Documenten+7/Onderzoekrapporten/downloads_getfilem.aspx?id=59284

Mooi en vitaal Delfland	De Zuidvleugel in Zuid-Holland is de economische motor van Nederland, onder meer door de aanwezigheid van de Greenport Westland-Oostland. Het glastuinbouwgebied moet getransformeerd worden in een klimaatbestendige woon-, werk- en recreatieomgeving.	De herstructurering van de glastuinbouwgebieden biedt een uitgelezen kans om de bedrijven 'duurzamer' te maken op het gebied van energie en water. Uitbreiding van de 'groene' oppervlakte moet het tekort aan recreatieve mogelijkheden terugdringen en uitloopmogelijkheden voor de stedelingen vergroten.	http://www.project.vrom.nl/project.asp?code_prjt=10756&code_prgm=32
Schaalsprong Almere	De doorgroei van Almere naar 350.000 inwoners in 2030 vraagt om nieuwe uitleglocaties en aanpassingen in bestaand stedelijk gebied, een verbetering van de groen/blauwe structuur van de infrastructuur. Bij de planvorming is al rekening gehouden met klimaatverandering, waaronder een peilstijging van het IJsselmeer, en de waterveiligheid.	Met Schaalsprong Almere maakt de stad een sprong op ecologisch, infrastructureel én stedelijk gebied. De groei van Almere draagt bij aan de economische ontwikkeling van de noordelijke Randstad en het ecologisch herstel van het Markermeer en IJmeer. Hierbij wordt ingezet op het duurzaamheidsprincipe 'cradle to cradle' en de biodiversiteit in het stedelijk groen ('ecologische stad').	http://www.almere.nl/mmbase/attachments/1395591/LR_Economie-2.pdf
Stadshavens Rotterdam	Het hele Stadshavensgebied ligt buitendijks. Het moet daarom voorbereid zijn op hogere rivierwaterstanden die zich als gevolg van klimaatverandering voor zullen doen. Het haven- en industriecomplex van Rotterdam staat voor een vernieuwingsopgave.	Er komt een herstructurering en revitalisering van de buitendijks gelegen stadshavens, versterking van de positie als mainport en een kwaliteitsslag van woon-werkmilieu. Het terrein wordt klimaatbestendig door bij de inrichting van de openbare ruimte in gebouwen ook maatregelen voor klimaatadaptatie te treffen.	www.stadshavensrotterdam.nl
Transitie Greenports	De tuinbouw in Nederland is geconcentreerd in een aantal kernen: de Greenports (Greenport Westland/Oostland, Greenport Venlo, Greenport Aalsmeer, Greenport Duin en Bollenstreek en Greenport Boskoop). De kracht van de Greenports zit in de bundeling van de tuinbouw gerelateerde activiteiten: teelt, productontwikkeling, handel en logistieke dienstverlening, kennis en onderwijs. De tuinbouw krijgt te maken met klimaatverandering, o.a. door wateroverlasten en watertekorten.	In 2040 is de waterhuishouding van het tuinbouwcluster duurzaam ingericht: voor 75 procent voorzien in de eigen waterbehoefte, volledige overgang op hergebruik van water, hantering van systemen die wateroverlast en watertekort voorkomen en het telen van gewassen die weinig water gebruiken.	www.greenportsnederland.nl
Waterdunen	Waterdunen is de naam van een plaatsje dat in de late Middeleeuwen op een eiland lag in de monding van de huidige Westerschelde en nu een van de acht Zwakke Schakels is aan de Nederlandse kust. Op de plek van het oude Waterdunen komt een grootschalig natuur- en	In het project wordt een landwaartse robuuste kustversterking van een zwakke schakel gecombineerd met de ontwikkeling van een zoutwaternatuurgebied met slikken, schorren en geulen, die aantrekkelijk zijn als broedgebied voor kustvogels en als	www.waterdunen.com

	recreatiegebied in het gebied ten westen van Breskens.	recreatiegebied. Het project levert een sociaaleconomische impuls voor de streek op.	
Westelijke Veenweiden	De Westelijke Veenweiden worden gekenmerkt door veenplassen en weidevogels. Het gebied kampt echter met bodemdaling, slechte waterkwaliteit en een complex en onvoldoende duurzaam watersysteem. De problemen zullen in de toekomst acuter worden door de effecten van klimaatverandering - vaker wateroverlast, extremere droogte.	Het project draagt bij aan de vorming van een klimaatbestendig West-Nederland door vermindering van wateroverlast en watertekort en het verbeteren van de waterkwaliteit (voorkomen verzilting). Er worden bufferzones aangelegd tegen verdroging, en bodemdaling wordt teruggedrongen door natuurontwikkeling, onderwaterdrainage en dynamisch peilbeheer.	http://www.jaarverslag2009.dienstlandelijkgebied.nl/Oprachten/Mijlpalen/WestelijkeVeenweiden/tabid/118/Default.aspx
Ijsseldelta	Ijsseldelta Zuid gaat over de toekomst van het gebied bij Kampen ten zuiden van de IJssel. Door klimaatverandering krijgt de IJssel in de toekomst meer water te verwerken en loopt een grotere kans te overstromen. Het rivierengebied met o.a. de steden Kampen en Zwolle moet hiertegen beter worden beschermd. Het project Ijsseldelta bestaat uit twee deelprojecten: Nationaal Landschap Ijsseldelta en Ijsseldelta-Zuid.	Voor het gebied ten zuiden van Kampen staan verschillende ontwikkelingen op het programma. In 2006 is gestart met de aanleg van de Hanzelijn, de spoorlijn van Lelystad naar Zwolle. Daarnaast heeft de provincie het plan een nieuwe Ijsselarm (bypass) te graven. Deze bypass van de IJssel is nodig om meer de rivier meer ruimte te geven. Mogelijk wordt de verbetering van de Hanzelijn gekoppeld aan deze rivierverruiming.	www.ijsseldelta.info
Ijsselsprong, Zutphen	De Ijsselsprong is een natuurgebied in Gelderland, bij Zutphen. De IJssel krijgt in de toekomst periodiek (veel) meer water te verwerken. Hierdoor neemt het overstromingsrisico in de uiterwaarden toe.	In het kader van het project Ijsselsprong worden diverse maatregelen uitgevoerd: de ontwikkeling van een nieuwe woonwijk aan het water, natuurontwikkeling, de inpassing van railinfrastructuur en het oplossen van verkeersknelpunten, de realisatie van een groene buffer als deel van de ecologische verbindingzone voor de Veluwe-Achterhoek. Een aantal agrarische bedrijven komt buitendijks te liggen en zal de bedrijfsvoering daarop moeten aanpassen	www.ijsselsprong.info

Zuidplaspolder	De Zuidplaspolder ligt tussen Rotterdam, Zoetermeer, Gouda en herbergt het laagste poldergebied van Nederland. Het is aangewezen voor de opvang van de verstedelijkingsbehoefte van de Zuidvleugel van de Randstad. In het gebied staat woningbouw gepland (7.000 – 30.000 woningen), honderden hectares bedrijventerreinen en kassen, verbetering van de infrastructuur, ruimte voor natuur en waterberging.	Voor de polder is evenwichtige klimaatbestendige ontwikkeling gepland met wonen, werken en natuur, inclusief waterberging en klimaatbestendige en milieu en ruimtesparende oplossingen: o.a. door compartimentering, verhoogde aanleg infrastructuur en waterrobuust bouwen.	http://www.xplorelab.nl/?id=62
Duinherstel Punt van Voorne	De Punt van Voorne maakt deel uit van het plan voor de Zwakke Schakel langs de Nederlandse kust. Door de puntige vorm vindt er grote duinafslag plaats op dit kwetsbare punt.	In het gebied wordt een klimaatbuffer ontwikkeld door een extra duinenrij toe te voegen en door ophoging van het strand. Natuur, recreatie, toerisme, visserij en scheepvaart worden geïntegreerd. De burgers zijn tevreden met de toegenomen recreatiemogelijkheden.	http://www.klimaatbuffers.nl/kb1.asp?type=Kust&nummer=1035&sub=0
Harger- en Pettemerpolder	De Harger- en Pettemerpolder ligt direct achter de Hondsbossche Zeewering. Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel en zijn aanvullende kustbeschermingsmaatregelen nodig.	Doel van dit project is over te stappen van een verdediging van de (zwak verdedigde) kustlijn naar een verdediging van de kustzone. Hiermee kan een dure dijkverhoging worden voorkomen. Er vindt herstel van brak- en zoutwatermilieus plaats en recreatie in het gebied wordt gestimuleerd.	http://www.klimaatbuffers.nl/kb1.asp?type=Kust&nummer=1037&sub=0
IJsselmonde	Ook het eiland IJsselmonde bereidt zich voor op een klimaatverandering: in het gebied wordt een klimaatbuffer aangelegd. Het totale gebied is 1000 ha groot, met als ruggengraat een 10 km lange waterverbinding tussen het Zuiderpark en de Zuidpolder (de Blauwe Verbinding).	De realisatie van een aaneengesloten keten van waterrijke natuur-, recreatie- en woongebieden, die functioneren als waterbuffer, maken IJsselmonde grotendeels zelfvoorzienend voor wat betreft oppervlaktewater. De klimaatbuffer vangt het water op als het regent en levert wanneer het nodig is. Het watersysteem en de ecologie worden dynamischer en robuuster.	http://www.ark.eu/ark/werk-in-uitvoering/klimaatbuffers/ijsselmonde
Peizer en Eelder Maden	De Peizer- en Eeldermeden zijn een natuurgebied in de kop van de Nederlandse provincie Drenthe, gelegen tussen de dorpen Peize, Eelde-Paterswolde en Groningen. Wateroverlast in Groningen in 1998, 2000, 2003 was de aanleiding voor dit project.	In dit gebied wordt waterberging gecombineerd met natuurontwikkeling én het verbeteren van de landbouwstructuur. Het vermogen water vast te houden en te bergen wordt vergroot. Het project stond in korte tijd op de rails en kent een hoog tempo door grote eensgezindheid. Het kiezen van ruimere	www.hernirichtingpeize.nl

		gebiedsgrenzen bood mogelijkheden voor herinrichting en betere landbouwstructuur.	
Weerterbos	Op de grens van Limburg met Noord-Brabant, ten noordwesten van Weert ligt het Weerterbos, waarvan 615 ha eigendom is van Het Limburgs Landschap. Hier wordt een klimaatbuffer gerealiseerd. Door de grote watervasthoudende capaciteit van het Weerterbos draagt deze klimaatbuffer sterk bij aan het voorkomen van hoogwateroverlast in Den Bosch en Eindhoven.	In het project zijn doorstroommoerassen in plaats van een productiebos aangelegd als natuurlijke sponzen. Zo ontstaat een waterbuffer en watervoorraad, waardoor kwelwater voor de landbouw gebruikt kan worden in droge periodes. Beregening kan stoppen of later in het jaar worden toegepast. Door minimaal menselijk ingrijpen en een zo natuurlijk mogelijke grondwaterhuishouding, ontstaat een robuust en dynamisch systeem, dat kan meebewegen met de klimaatdynamiek.	http://www.klimaatbuffer.nl/kb1.asp?type=Zandgrond%20en%20heuvelland&nummer=1048
Vierde Bergboezem Breda	Binnen enkele jaren ontstaat er ten noorden van Breda een mooi natuur- en recreatiegebied: de Vierde Bergboezem. Samen met de al bestaande bergboezems Weimeren, Rooskensdonk en Terheijden, zorgt de Vierde Bergboezem voor extra waterveiligheid in Breda.	Voor een duurzame oplossing van de wateroverlast in West-Brabant (klimaatverandering, zeespiegelstijging) wordt extra ruimte gecreëerd voor een vierde bergboezem bij Breda. De stad wordt zo tegen wateroverlast beschermd. Door de aanleg van een kade ontstaat een nieuw waterbassin met een nevengeul. Dit levert een mooi én veilig landschap op, dat tevens dient als overloopgebied voor de stedelijke omgeving.	http://www.klimaatbuffer.nl/kb1.asp?type=Laagveen&nummer=1052&sub=0
Natuur en businesspark Schieveen	Het gebied krijgt door klimaatverandering te maken met wateroverlast door meer (extreme) neerslag en het verder binnendringen van zoute kwel. Door klimaatverandering kan er in korte tijd veel neerslag vallen. Om dat water te verwerken is opvang en berging nodig. Daarom wordt bij Schieveen een klimaatbestendig natuur- en businesspark ontwikkeld.	De natuurlijke klimaatbuffer voor de Polder Schieveen bestaat uit een cascadesysteem van peilvakken, die bij extreme neerslag het water zoveel mogelijk in de hogere peilvakken vasthoudt. Door het vernatten van het systeem wordt de zoute kwel teruggedrongen. Het te ontwikkelen ecosysteem profiteert van de bijbehorende waterpeildynamiek en draagt tegelijkertijd bij aan de zuivering van het oppervlaktewater.	http://www.klimaatbuffer.nl/kb1.asp?type=Laagveen&nummer=1052&sub=0

De Hunze als klimaatbuffer	Het stroomdal van de Hunze ligt aan de voet van de Hondsrug, aan de oostgrens van Drenthe. Plaatsen langs de rivier waaronder Groningen krijgen door klimaatverandering te maken met toenemende overstromingsrisico's. Onder dit project vallen diverse deelprojecten zoals Duunse Landen, Elzemaat, Annermoeras, Tussenwater, Torenveen, Bovenklap.	Om wateroverlast te beperken moet de wateraanvoer van de Hunze worden vertraagd. Dit kan door water vast te houden in de beekdalen in het noorden van Drenthe waardoor beken op grote schaal hun natuurlijke gedrag van meanderen en overstromen terugkrijgen. Het project stimuleert natuurontwikkeling, recreatie en de agrarische sector. Door herverkaveling krijgen boeren rijkere gronden en wordt overige grond voor natuur gebruikt.	www.hunzeproject.nl
Cross Towers Amsterdam	De Zuidas in Amsterdam is een grootstedelijke herontwikkeling, waar hoge dichtheid wonen, werken en recreëren worden gecombineerd. Door grote verharde oppervlaktes en onvoldoende mogelijkheden om water te bergen bestaat kans op wateroverlast bij hevige piekbuien. Bij de Cross Towers wordt hemelwater op diverse manieren gebufferd om wateroverlast te verminderen.	Er is een groot open basin van 1120 m3 op pakeergarages en een gesloten opvangbassin van 100 m3 in de garages. Een groot deel van het dakoppervlak is begroeid om afstromen van regenwater te verminderen. Het project is gerealiseerd door ING Real Estate en Ernst & Young.	http://www.water-in-zicht.nl/projecten/cross-towers-amsterdam
Overdiepse Polder	De Overdiepse Polder (Noord-Brabant) heeft een oppervlakte van ongeveer 550 hectare. Door klimaatverandering neemt het risico op overstroming toe. Het gebied ligt in de lengterichting van de Bergsche Maas en is daarmee erg geschikt om extra rivierwater af te voeren.	Het terpenplan voor de polder is gebaseerd op een idee van de bewoners en ondernemers uit het gebied. Waterveiligheid wordt gerealiseerd door de dijk te verleggen en negen terpen aan te leggen voor de gebouwen van de overblijvende boerenbedrijven. Door het verlagen van de bestaande dijk langs de Bergsche Maas kan de rivier bij hoog water door de polder stromen.	http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/water/bescherming-tegen-water/rivierverruiming-overdiepse-polder.aspx
Diesdonk	Diesdonk ligt tussen Helmond en Asten aan de oostzijde van de Zuid-Willemsvaart. Beekdalen en hogere zandgronden wisselen elkaar af. Er is met name in de winter veel wateroverlast bij hevige neerslag. Waterschap Aa en Maas wil hier een extra mogelijkheid voor waterberging creëren en de beekdalen een meer oorspronkelijk en natuurlijk aanzien geven.	Het primaire doel van de waterberging bij Diesdonk is het voorkomen van wateroverlast in het stedelijk gebied benedenstrooms (Helmond en 's-Hertogenbosch). Er wordt geanticipeerd op klimaatverandering met hevigere buien en meer pieken in de waterafvoer. Het recreatieve gebruik wordt gestimuleerd door de aanleg van wandelroutes, rustplekken en informatie over de cultuurhistorie van het beekdal.	http://www.helmond.nl/Smartsite.shtml?id=98900

Gouwe Wiericke	Het gebied Gouwe Wiericke is een kenmerkend veenweidegebied in het Groene Hart. Acht overheden in het gebied hebben een convenant gesloten, met onder andere de afspraken om het gebied klimaatbestendig in te richten, robuuste en duurzame natuur te ontwikkelen, duurzame en economisch levensvatbare landbouw te stimuleren en het cultuurlandschap en de cultuurhistorische waarden te behouden.	In het project wordt gestreefd naar een klimaatbestendige inrichting van het gebied, het verminderen van de wateroverlast en het beperken van de zoetwatervraag. Versnippering van het watersysteem wordt een halt toegebracht, piekbergingsmogelijkheden vergroot, een gescheiden peil voor landbouw en natuur opgezet en natuurvriendelijke oevers ontwikkeld. Landbouw blijft gehandhaafd en wordt gekoppeld aan groene en blauwe diensten.	http://www.zuid-holland.nl/overzicht_alle_themas/thema_programma_en_projecten/content_veenweideconvenant_gouwe_wiericke.htm
EVA-Lanxmeer	EVA-Lanxmeer in Culemborg is een voorbeeld van duurzame stedelijke ontwikkeling, waarbij ecologisch bouwen, organische vormgeving en bewonersparticipatie worden gecombineerd.	In de woningen zijn waterbesparende toiletten gebouwd, regenwater gaat naar speciale retentievijvers, straatwater wordt door een systeem van ondiepe greppels afgevoerd naar de ondergrond en de Oude Lek. Er wordt ook rekening gehouden met het warmere klimaat, o.a. door de aanleg van isolatiezones door middel van serres in de woningen en extra isolatie.	www.eva-lanxmeer.nl
Perkpolder	Zeeland krijgt te maken met de gevolgen van klimaatverandering: zeespiegelstijging, verzilting en wateroverlast. In het project Perkpolder vindt integrale gebiedsontwikkeling waarin woningbouw, buitendijkse natuur en recreatie moeten zorgen voor een duurzame, economische pijler in de kop van Hulst.	De veerhaven wordt omgebouwd tot jachthaven, het plein opgehoogd tot dijkhoogte en er komen 75 ha extra buitendijkse natuur en mogelijkheden voor woningbouw en recreatie (golfbaan). Met het opslibben van het gebied zullen de golven meer en meer worden geremd. Ook komt er een megaterp met een nieuw dorp.	www.perkpolder.nl
De Levende Beerze	Tussen 's-Hertogenbosch en de Belgische grens wordt een robuuste zone gerealiseerd: de natuurgebieden langs de Beerze, zoals de Neterselse en Landschotse Heide, landgoed Baest en de Kampina worden met elkaar verbonden.	De economie en leefbaarheid in het gebied krijgen een impuls door het verbeteren van natuur, waterhuishouding, cultuurhistorie, klimaatbestendigheid en de landbouwkundige structuur. Er komt een robuuste verbindingzone die leefgebieden van planten en dieren verbindt zodat ze mee kunnen bewegen met de veranderende omstandigheden. Er komt een stabiel beekstelsel met waar mogelijk een hoger grondwaterpeil.	www.debeerze.nl

Watergraafsmeer	Vanwege de lage ligging (-5.5 meter onder N.A.P.) is overstrooming de belangrijkste bedreiging in de Watergraafsmeer. Overstroming dreigt bij een dijkdoorbraak van de ringdijk, of doorbraak van de Lek of de kering bij IJmuiden waarbij de diepe polder geheel kan overstromen. De Watergraafsmeer is een intensief bebouwd woongebied met een belangrijke Europese internethub.	Het programma Leefbare toekomstbestendige Watergraafsmeer wil water gebruiken als hefboom voor innovatie in de praktijk van de bestaande stad. Zo wordt regenwaterafvoer vertraagd door groenblauwe daken en waterpleinen. Andere maatregelen zijn de meerlaagse veiligheid tegen overstromen, het communiceren van het overstromingsrisico, de aanpak van grondwateroverlast en het stimuleren van groen in de stad.	http://il.youtube.com/watch?v=KHIhq1ulifw
Aakvlaai	In Zuid-Holland, omgeving Dordrecht, wordt een polder (150ha) een uiterwaard van de Maas door de dijken door te steken en krekken te graven. Het gebied wordt natuurrecreatiegebied en zal één keer per jaar met de Maas meestromen.	Het van oorsprong natuurontwikkelingsproject is gestart in de jaren '70. Na veel juridisch getouwtrek is het uiteindelijk pas van de grond gekomen als Ruimte voor de Rivier-project. Natuur krijgt vrij spel, landbouw moest plaatsmaken. Er zijn nu een wilgenvloedbos en ruige vloedbossen met riet en ruigte vegetatie met open toegang voor recreanten.	http://www.biesbosch.nu/recreatie/wandelen/resultaat_wandelen.php?recreatie_id=15
Afsluitdijk	De Afsluitdijk scheidt het IJsselmeer en de Waddenzee, verbindt de provincies Noord-Holland en Friesland en heeft een aantal andere belangrijke functies. Klimaatveranderingen, een hogere waterstand en scherpere veiligheidseisen vragen om dijkversterking en extra spuicapaciteit.	In een project naar de toekomst van de Afsluitdijk wordt gekeken naar de mogelijkheden om het verhogen van de afsluitdijk te koppelen aan andere functies, zoals opwekking van duurzame energie, natuur, recreatie. In diverse plannen wordt voorzien voor extra natuur langs de Afsluitdijk (overslag gebied met brakke natuur) en recreatiemogelijkheden (fiets- en wandepaden).	www.rijkswaterstaat.nl
Bakenhof	Om meer ruimte voor de Rijn te creëren is bij Arnhem een dijk 200 meter landinwaarts verlegd, gevolgd door herontwikkeling van het gebied als stedelijke uitloop. Bakenhof is een van de opnieuw ontwikkelde gebieden. De dijkeruglegging bij Arnhem was een van de eerste in Nederland.	De Bakenhof is ingericht als speeluiteraard met mogelijkheden voor huttenbouw, steencirkels, fiets-, wandel- en zwemmogelijkheden. In het gebied worden door bewoners diverse activiteiten georganiseerd. Een nevendoel was om de sociale samenhang van de aanliggende multiculturele wijk te versterken.	www.speeluiteraard.nl

Heerhugowaard, Stad van de Zon	In Heerhugowaard Stad van de Zon is niet alleen aandacht voor CO2-reductie, maar ook voor adaptatie aan klimaatverandering. De wijk bereidt zich voor op piekbuien en droogte ten gevolge van klimaatverandering.	De Stad van de Zon is zo ontworpen dat hevige piekbuien goed afgevoerd worden. Om de wijk is een grote plas aangelegd die niet alleen fungeert als recreatieplas maar ook als regenwaterbuffer. 's Zomers kan het peil zakken, in de winter 30 cm hoger zijn. Doordat de wijk op het laatste punt van de polder ligt en over extra veel buffercapaciteit beschikt, kan de recreatieplas ook als calamiteitenberging functioneren.	http://www.heerhugowaard.nl/Over-de-gemeente/Projecten/Nieuwbouwprojecten/Stad-van-de-Zon.htm
De Grift, Apeldoorn	De Grift is een 22 kilometer lange drager van een stelsel van beken en sprengen tussen Ugchelen en Heerde. De Grift verdwijnt bij Apeldoorn onder de grond, maar wordt in dit project als de Nieuwe Grift weer boven de grond getild. Dit levert een bijdrage aan meer groen en water in de stad en verbetert het microklimaat.	Met de nieuwe Grift ontstaat een verbinding van schoon stromend water tussen stad en landelijk gebied via bestaande en nieuwe groengebieden. Concrete aanleiding was de kweldruk vanuit de Veluwe en grondwateroverlast. De waterloop biedt ook verkoeling en vermindering van de overlast door het hitte-eilandeffect in stedelijk gebied.	http://www.apeldoorn.nl/smar/site.dws?id=105457&fs=1&fs=1
Het Groene Woud	Het Groene Woud is een natuurgebied tussen Breda, Eindhoven, Helmond, Den Bosch en Tilburg. Het veranderende klimaat zorgt voor enkele knelpunten in het gebied: meer winterneerslag en daardoor wateroverlast, in de zomer juist vochttekort in de bodem. De recreatiebehoefte zal toenemen en verschuiving van klimaatzones leidt tot invasie van nieuwe soorten en verlies van sommige karakteristieke soorten. De kans op plagen en ziekten in akker- en tuinbouw wordt groter.	In het Groene Woud zijn inmiddels tal van projecten uitgevoerd of gepland die het gebied klimaatbestendig maken. Toegangszones en –poorten worden uitgebreid om tegemoet te komen aan de verkoelingsbehoefte van mensen uit het stedelijk gebied. Natuurwaarden worden versterkt door natuurgebieden te verbinden (EHS, Ecologische Hoofdstructuur) en door maatregelen te nemen voor kwetsbare soorten. Om de waterbalans optimaal te houden voor agrariërs, worden ook maatregelen uitgevoerd binnen de AHS (Agrarische Hoofdstructuur).	http://www.hetgroenewoud.com/hgw_upload/Eindrapport_klimaatadaptatieHGWjuli2009.pdf
Eiland van Dordt	Dordrecht houdt sinds enkele jaren nadrukkelijk rekening met klimaatverandering in de vorm van zeespiegelstijging en hogere rivierafvoer en de adaptatie van de ruimtelijke inrichting. Klimaatadaptatie is in Dordrecht vooral stedelijke opgave, toegespitst op de droogte en hitteproblematiek en extreme regenval.	Het watersysteem wordt op peil gehouden, goede waterkwaliteit wordt geborgd door een goede aan- en afvoer, er worden natuurvriendelijke oevers en een filtermoeras ontwikkeld, de opslagcapaciteit bij hevige neerslag wordt vergroot, een speelbos wordt aangelegd, net als wandelpaden, een landbouwtoevoerweg en een boomgaard.	http://cms.dordrecht.nl/dordt?waxtrapp=bvtedEsHaKnPvBU

Eschmarke (Enschede)	Klimaatverandering is ook in Enschede merkbaar. Steeds vaker zijn er korte hevige buien, waardoor het riool overbelast raakt en soms overlast ontstaat. Afkoppeling van regenwater van het riool wordt daarmee steeds belangrijker. Daarbij geldt als voorkeursvolgorde: vasthouden, bergen en dan pas afvoeren. De Eschmarke is een Vinex-locatie in het oosten van Enschede, ontworpen om water vast te houden en de natuur toegang tot de wijk te bieden.	Ecozones in de stedelijke omgeving vormen verbindingen tussen de landschappelijke gebieden ten noorden en ten zuiden van De Eschmarke. Er vindt waterberging plaats van schoon regenwater via 'bovengrondse' afvoer naar open water of via infiltratie in de bodem, via wadi's. Er is bij het ontwerp rekening gehouden met de karakteristieke Twentse houtwallen en de beekjes en sloten.	http://www.enschede.nl/webs/stadsdeeloost/plannenenprojecten/00001/
Gelderse Poort	De Gelderse Poort is een grensoverschrijdend rivierenlandschap met oude rivierarmen, moerassen, oibossen, wielen e.d. van de rivieren Rijn, Waal en IJssel. Door toekomstige verbindingen met de Nijmeegse stuwwal en de Veluwe kan het gebied bijdragen aan bescherming tegen hoogwater, de ontwikkeling van hoogwaardige natuur en een aantrekkelijk buitengebied voor recreanten.	Met name de recreatiesector profiteert van de ontwikkelingen: natuurwaarde neemt toe en er zijn nieuwe banen gecreëerd. Landbouwgrond is uit productie genomen om plaats te maken voor natuurontwikkeling en er zijn restricties op andere vormen van bedrijvigheid. In tijden van hoogwater wordt meer water vastgehouden in het achterland en wordt de rivier niet verder belast. In droge tijden is er bovendien meer buffervoorraad om het grondwaterniveau op peil te houden.	http://www.nationalelandschappen.nl/landschap.php?id=3
Stadsblokken/ Meinerswijk	Meinerswijk is een groen, maar ernstig verontreinigd gebied onder de rook van Arnhem, met potentie voor natuurontwikkeling (stedelijke uitloop) en het creëren van ruimte voor de rivier.	Het creëren van meer ruimte voor de rivier is positief voor de natuur. Het ruimtelijke beleid is er op gericht om natuurontwikkeling te verweven met agrarisch en ander gebruik van het landschap. Er zijn veel plannen en creatieve ideeën ingediend voor dit gebied in het kader van een uitgebreid participatieproces.	www.stadsblokken-meinerswijk.nl
Ooijpolder/ Millingerwaard	De Millingerwaard is een gebied van ruim 400 hectare en ligt in de Gelderse Poort aan de zuidkant van de Waal, bij de dorpen Millingen a/d Rijn en Kekerdom. De plannen om de Millingerwaard opnieuw in te richten voor rivierverruiming en natuurontwikkeling ontstonden na het hoogwater in 1993 en 1995.	Het doel is het realiseren van 265 hectare nieuwe natuur, 9 centimeter waterstanddaling en de juiste verdeling van het water tussen de Waal en het Pannerdensch kanaal. Dit draagt tevens bij aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied.	http://www.mooimillingerwaard.nl/page3.php

Grensmaas	Het project Grensmaas maakt deel uit van de Maaswerken en richt zich op de Maas van Maastricht tot Roosteren (45 km). De hoofddoelen zijn wateroverlast verminderen, natuurontwikkeling en grindwinning.	Door stroomgeulverbreding en oeververlaging wordt wateroverlast teruggedrongen. In totaal wordt 1.000 ha nieuwe natuur ontwikkeld.	www.denieuwegrensmaas.nl
Waterplan Nijmegen	Nijmegen heeft een heel pakket aan maatregelen om wateroverlast te voorkomen. Water wordt geïntegreerd in speelplekken, waar overtollig water wordt geborgen, wadi's met groenstroken worden aangelegd. Ook worden maatregelen gecombineerd met kunstprojecten.	De stad aan de Waal heeft een hoog- en een laaggelegen stadsdeel. Met name het laaggelegen deel heeft voordeel van de strategie om nieuwe woonwijken structureel af te koppelen. In een ander project wordt regenwater ondergronds opgevangen en gebruikt voor 'bedriegertjes' (fontein). In de binnenstad is het kunstproject 'Wateris' gerealiseerd, waarbij water uit ondergrondse basins met regenwater wordt gevoed.	http://www2.nijmegen.nl/wonen/milieuenafval/water__riolering/waterplan
Waalprong (Nijmegen-Noord)	Aan de Waal bij Nijmegen wordt een nieuwe woonwijk ontwikkeld, waarbij rekening wordt gehouden met klimaatverandering, o.a. door de opvang van kwel- en regenwater in plassen rondom de woonwijk, gebruikt voor het grijswatersysteem.	Er komt een groot groen en waterrijk natuur- en recreatiegebied in het hart van het nieuwe stadsdeel Nijmegen-Noord, natuur gaat wel verloren door aanleg van de stadsbrug (gecompenseerd), er vindt zandwinning plaats, op die plek worden meren aangelegd, wordt geïnvesteerd in betere infrastructuur (Prins Mauritssingel) en er komen veel nieuwe woningen.	www.waalprong.nl
Klimaatprogramma Tilburg	Ook de regio Tilburg, 14 meter boven NAP, krijgt te maken met klimaatverandering. Tilburg heeft een programma opgesteld met een dertigtal projecten, zowel op gebied van mitigatie als adaptatie (groene daken, ruimte voor water, klimaatbuffers, etc.)	Tilburg realiseert een groenstructuur die bijdraagt aan het verminderen van de hitteproblematiek. Ontwikkelaars bouwen volgens klimaatbestendige voorschriften, er wordt een onderzoek gedaan naar het hitte-eilandeffect en de impact van meer water in de stad. De gemeente stimuleert groene daken en gevels en realiseert uitloopgebieden.	http://www.milieucafe.nl/media/documents/klimaatprogramma-tilburg-2009-2012-november-2008.pdf
De Essche Stroom	De Essche Stroom in Noord-Brabant is een onaantrekkelijke, traag stromende beek. In situaties van extreem hoogwater is er een groot risico op wateroverlast en overstroming. Het landschap in de Essche stroom wordt de komende jaren heringericht. Er komt onder ander meer ruimte voor het afvoeren en bergen van water, o.a. naar aanleiding van	In geval van extreem hoogwater kan het water na herinrichting tijdelijk 'geparkeerd' worden. De verontreiniging in de waterbodem verdwijnt. Er komt meer en een uitgebreidere flora. De vochtige natuurgebieden langs de Essche Stroom krijgen een grondwaterstand waardoor grondwaterafhankelijke	www.esschestroom.nl

	overstromingen in 1995.	planten kunnen groeien. Sterke landbouwbedrijven moeten een toekomstperspectief krijgen, mede door kavelruil.	
Zandmaas	Het project Zandmaas maakt deel uit van de Maaswerken. De Zandmaas is het deel van de Maas vanaf Roermond tot Den Bosch. Na de hoge waterstanden in 1993 en 1995 werkte Rijkswaterstaat tientallen riviermaatregelen voor de Maas uit met als doel hoogwaterbescherming, natuurontwikkeling en verbetering van de vaarroute.	Het project richt zich primair op het beperken van de wateroverlast en overstromingen. Daaraan gekoppeld kan, afhankelijk van de keus voor een alternatief, extra aandacht zijn voor natuurontwikkeling.	www.zandmaas2.nl
Oude Maasarm Ooijen Wansum	Door de oude 10 kilometer lange zijarm van de Maas weer bij hoog water mee te laten stromen en twee hoogwatergeulen aan te leggen worden piekwaterstanden verlaagd en wordt water vastgehouden voor droge perioden.	Natuur, woningbouw, landbouw, een rondweg en herinrichting van de haven, recreatie en toerisme worden in samenhang ontwikkeld. Waterberging wordt gekoppeld aan wonen en recreëren. Een 10 kilometer lange nieuwe rivier wordt gerealiseerd als impuls voor de ruimtelijke ordening. De combinatie van wonen, recreatie en subtiele vormen van delfstoffenwinning levert het leeuwendeel van de financiering.	http://www.klimaatbuffers.nl/kb1.asp?type=rivieren&nummer=1044&sub=0
Beuningse Uiterwaarden	De Beuningse Uiterwaarden bevinden zich langs de Waal tussen Weurt en Winssen in Gelderland. Al sinds de jaren negentig wordt hier gewerkt aan natuur- en landschapsontwikkeling. De Beuningse uiterwaarden liggen in breed stuk van de Waal, vlak na de flessenhals bij Nijmegen. Door klimaatverandering krijgt de Waal extra veel water te verwerken en zijn maatregelen nodig.	Het verwijderen van (een deel van) een bedrijventerrein (4,5 hectare) inclusief hoogwater vrije toegangsweg, en de aanleg van een geul kunnen ruimte voor de rivier bieden. Het gebied wordt 'mooier' gemaakt voor recreatie. De plannen dragen bij aan het herstel van natuurlijke rivierprocessen. Bovendien kunnen er woningen gebouwd worden, onder andere op de EMAB-locatie ('Experiment Met Aangepast Bouwen') Bunswaard.	http://www.waalweelde.nl/?page_id=122

Oosterhoutse Waarden (NURG)	De Oosterhoutse Waarden (262 hectare projectgebied) liggen aan de noordoever van de Waal, op grondgebied van de gemeente Nijmegen en gemeente Overbetuwe.	Er wordt een logische verbinding gemaakt tussen de Waal en de nevengeul Veur-Lent. Twee bestaande, diepe zandwinplassen worden heringericht als toekomstig uitloopgebied voor burgers van de Waalsprong. Het gebied wordt toegankelijker, zodat recreatie wordt gestimuleerd. Natuurgebieden worden aaneengesloten en de variatie neemt toe (van riviergebonden soorten).	http://www.waalweelde.nl/?page_id=38
Drutensche Waarden	Het projectgebied Drutensche Waarden omvat het oostelijke deel van de Drutensche Waarden en een daaraan aansluitend binnendijks gedeelte. Voor het westelijke deel van de uiterwaarden inclusief de 'Kaliwaal' bestaat reeds het project 'Waaier van Geulen'. Omdat afstemming tussen beide nodig is voor de rivierkundige en ecologische aspecten worden deze twee projecten samen als één plangebied beschouwd.	Door diverse maatregelen kan de afvoer door de uiterwaard zeker worden verdubbeld. Door verlaging of verwijdering van de zomerkade in combinatie met uiterwaardvergraving en stroomlijning van bedrijventerreinen rond Excluton is tussen de 10 en 15 cm waterstandsverlaging te halen. Het gebied is aangewezen als een van de drie riviergebonden bedrijventerreinen langs de Waal.	www.drutenschewaarden.nl
Zuilichem/ Ruyterwaard	De Ruyterwaard is een langgerekte uiterwaard op de zuidoever van de Waal tussen Zuilichem en Brakel in agrarisch beheer. In dit gebied ligt een industrieel opslagterrein van Van Oord. In verband met een mogelijke verhuizing van Van Oord wordt onderzocht of dit industriële terrein een nieuwe functie kan krijgen.	In het project wordt getracht de aanleg van een hoogwatergeul, natuurontwikkeling en woningbouw te combineren. Er wordt natuurlijk grasland op de oevers van de hoogwatergeul ontwikkeld en een moeras in de stoomluwe delen. Samen met de al aanwezige oobossen zal een gevarieerd landschapsbeeld ontstaan met diverse natuur.	http://www.waalweelde.nl/?page_id=201
Water in Vuren	Ten zuiden van het dorp Vuren ligt aan de Waal een oud steenfabriek terrein. De locatie heeft een EMAB-status ("experiment met aangepast bouwen"), en zodoende mag hier buiten de dijken gebouwd worden. Het project is tevens een Freude am Fluss en Ruimte voor de Rivier/(Waalweelde)-project	Een klein deel van de wateropgave wordt in dit project gerealiseerd. Wonen in groen en het tegengaan van verloederende werken positief op omgeving. Het plan voorziet in versterking van de bestaande natuurontwikkeling (hoogwatervluchtplaats, bijzondere vegetatie).	www.waterinvuren.nl
Stadswaard-Buitenoij	De Stadswaard/Buiten Ooij ligt op de zuidelijke Waaloever, direct ten oosten van Nijmegen. Het gaat om een circa 250 hectare grote uiterwaard. De Stadswaard is het deel tussen de rivier en de zomerkade en ligt grotendeels in de	Staatsbosbeheer maakt een nieuw inrichtingsplan voor het gehele gebied, met de nadruk op het inrichten van de Stadswaard als entree van de Gelderse Poort. Daarnaast wil de gemeente Nijmegen er een	http://www.waalweelde.nl/?page_id=219

	gemeente Nijmegen.	'Natuurcentrum rivieren' ontwikkelen. Het plan voorziet in 3/4 cm waterstandsdeling, 56 ha nieuwe natuur, rietmoeras voor bedreigde vogelsoorten, het oplossen van de verkeers- en parkeerproblematiek en een verbinding van de stad met de natuur via een voetgangersbrug.	
Winssense Waarden	Het projectgebied Winssense Waarden is gelegen aan de linkeroever van de Waal. Tot dit projectgebied behoren de Winssense Waarden. Ook de ontwikkelingslocatie voor de voorhaven voor de binnendijkse zandwinning Winssen behoort tot het projectgebied. De voorhavenlocatie ligt gedeeltelijk op het grondgebied van de gemeente Druten.	De ruimtelijke kwaliteit en rivierveiligheid zal toenemen. Er ontstaat een natuurgebied met ongeveer 60 hectare nieuwe natuur. Behalve naar duurzame inrichting van de voorhavenlocatie wordt met het oog op waterveiligheid ook gestreefd naar een duurzame ontwikkeling van de rest van het projectgebied, bijvoorbeeld door de aanleg van nevengeulen.	http://www.waalweelde.nl/?page_id=222
Waalfront Beneden-Leeuwen (De Doorbraak)	Beneden-Leeuwen is een van de gebieden die in 1995 last hadden van wateroverlast door overstroming. Dit project omvat ruimte voor de rivier-maatregelen en een herstructurering van een gebied tussen het dorp Beneden-Leeuwen en de Waal. In het verpauperde gebied bevinden zich leegstaande bedrijfsgebouwen en één bedrijfswoning. Het project brengt Beneden-Leeuwen weer 'aan de rivier'.	Er komen woningen aan het water, wel met mogelijk een parkeerprobleem. Het effect op natuur wordt nog onderzocht. De in onbruik geraakte industriële complexen worden opgeknapt en krijgen een nieuwe functie. Bruggen kunnen voor recreërend publiek de verbinding vormen met de nu ontoegankelijke uiterwaard.	http://www.waalweelde.nl/?page_id=229
Waalfront Tiel	De gemeente Tiel heeft de ambitie om in het kader van het Masterplan Waalfront Tiel de Waalkade (nu parkeerplaats) te transformeren tot een aantrekkelijk uitloopegebied voor de bewoners van Tiel, met horeca, evenementen en mogelijkheden tot flaneren. Tiel is een van de locaties aangewezen voor innovatief bouwen in het rivierbed.	De plannen voor Stadsfront Tiel omvatten o.a. een waterwoonwijk met ongeveer 80 drijvende woningen, gecombineerd met recreatie en natuurontwikkeling, natuurrealisatie combineren met waterstandsverlaging in de rivier en het versterken van recreatiemogelijkheden.	http://www.waalweelde.nl/?page_id=231
Waterplan Rotterdam	In Rotterdam, stad aan de Maas, met een open verbinding met zee worden dijken versterkt en verhoogd om te anticiperen op de stijgende zeespiegel, verhoogde rivierafvoer en piekneerslag ten gevolge van klimaatverandering.	In Rotterdam worden dijken versterkt en daarbij zoveel mogelijk geïntegreerd in het stadsbeeld. In oude stadsdelen en het centrum wordt gezocht naar alternatieve vormen voor waterberging, zoals groene daken en waterpleinen.	www.waterplan.rotterdam.nl

Waalfront Zaltbommel (EMAB)	Buiten de historische binnenstad van Zaltbommel en in de nabijheid van de haven ligt een voormalig industrieterrein dat herontwikkeld wordt als een tweede aan het water gerelateerd centrum met woningen, retail en voorzieningen. De locatie is aangewezen als EMAB-locatie.	Project zorgt voor 1 procent van de lokale opgave wat betreft veiligheid tegen overstroming (half miljoen schadereductie per jaar). De natuur profiteert door het doortrekken van de groenzone van de stadshal naar de Waal, recreatie in de uiterwaarden en wonen aan het water worden gestimuleerd.	www.waalweelde.nl
Crobsche Waard	De Crobsche Waard is een natuurgebied aan de noordoever van de Waal, ten westen van het plaatsje Haaften. In de Crobsche Waard vindt steenfabricage plaats. In het noorden van de uiterwaard zijn enkele percelen in agrarisch beheer.	Waterstandsverlaging kan bereikt worden door de aanleg van een nevengeul en het verwijderen van de zomerkade. Tevens wordt het industrieterrein ingepast en uitgebreid. Door aanleg van een nevengeul kan het broedgebied van de lepelaar in het noorden behouden blijven en een foerageergebied worden gerealiseerd voor de lepelaar en andere moerasvogels.	www.waalweelde.nl
Demonstratie project meervoudig ruimtegebruik waterberging in glastuinbouw	In een polder binnen stadsregio Haaglanden en de gemeente Westland wordt een innovatieve oplossing voor het realiseren van waterberging onderzocht. Het glastuinbouwgebied in het Westland heeft een waterbergingsopgave van ca. 525.000 m3.	In de polder Waalblok wordt ca. 45 procent van de waterbergingsopgave innovatief opgelost. Herstructurering van de glastuinbouw wordt gecombineerd met innovatieve waterberging onder de kas voor piekopvang en duurzaam omgaan met gietwater.	www.klimaatonderzoeknederland.nl
De Baarsjes	De Baarsjes is het kleinste en dichtstbevolktste stadsdeel van Amsterdam. Naar verwachting krijgen bewoners in deze wijk te kampen met het hitte-eilandeffect als gevolg van klimaatverandering, en met wateroverlast door piekbuien.	De stadswijk wordt klimaatbestendiger: koeler in de zomer, meer mogelijkheden voor tijdelijke waterberging, groene daken en groenere straten	www.west.amsterdam.nl
Herontwikkeling krachtwijk Wielwijk	Wielwijk is een stadsdeel in Dordrecht, een zogenaamde 'krachtwijk', een wijk die speciale aandacht nodig heeft. Bij de (her)inrichting van de woonomgeving zal nadrukkelijk worden gelet op natuuraspecten en de waterkwaliteit en kwantiteit.	In de wijk worden langs de A16 extra bomen geplant die bijdragen aan verbetering van de luchtkwaliteit. In het hart van de wijk komt meer groen om in te sporten en te spelen. Daarnaast komt er langs de N3 en het spoor in Crabbehof een Speelruimte voor kinderen.	www.wielwijk.nl
Hotspot Rijnenburg	Rijnenburg is het gebied ten zuiden van de Rijksweg A12 en ten westen van de Rijksweg A2. Hier komen in de toekomst 7000 woningen. De wijk Rijnenburg betekent wonen in een	Tijdens het ontwerp van de wijk is bekeken hoe Rijnenburg klimaatneutraal en klimaatbestendig ontwikkeld kan worden. Het gaat hierbij om een ontwerp dat goed scoort op energiezuinig,	https://www.maakruimtevoorooklimaat.nl/klimaatadaptatie/interviews/in-

	groen en waterrijk gebied.	klimaatbestendig en in een aantrekkelijk landschap.	ontwikkeling-rijnenburg.html
Zoetwatervoorziening Goeree Overflakkee Volkerak-Zoommeer	Het zoete Volkerak-Zoommeer kampt al jaren met blauwalgen tijdens droge, warme periodes. In 2002 en 2003 heeft Rijkswaterstaat een verkenning gedaan naar mogelijke oplossingen voor het blauwalgenprobleem. Effecten van klimaatveranderingen (hogere temperaturen, watertekort) kunnen de problemen verergeren.	Voor bestrijding van blauwalgen in het Volkerak-Zoommeer is verzilting de oplossing. Tegelijkertijd kunnen vraag en aanbod van zoetwater voor de lange termijn op elkaar worden afgestemd.	http://www.tiengemeten.deltanatuur.nl/content.asp?kid=10026891
Katwijk	Er wordt gezocht naar een integrale oplossing voor de versterking van de zwakke plek in de dijk bij Katwijk, zonder het 'Katwijk aan Zee'-gevoel aan te tasten: een klimaatdijk.	De klimaatdijk bij Katwijk lost het waterveiligheidsprobleem op. Door een klimaatdijk aan te leggen hoeven minder vaak dijkverzwaringen uitgevoerd te worden. Er ontstaat een gevarieerd landschap, het ruimteprobleem wordt opgelost de combinatie van functies, er vindt innovatieve woningbouw plaats en de infrastructuur wordt verbeterd	http://www.klimaatdijk.nl/projecten.asp?id=221&geo=52.201245%2C4.407737
Colijnsplaat	Omdat de zeespiegel stijgt en de rivierwaterafvoer toeneemt, wordt bij Colijnsplaat (Zeeland) een klimaatbestendige dijk aangelegd als verbinding tussen water en landschap. Colijnsplaat wordt heringericht met als doel de beleving van het landschap te versterken, het krekengebied toegankelijk te maken en de relatie met de Oosterschelde te versterken.	Visserij en recreatie worden gestimuleerd. Natuur wordt niet extra positief beoordeeld, maar het gebied is wel beter toegankelijk en het is prettiger wonen voor bewoners. De klimaatdijk combineert meerdere functies zoals wonen, werken, recreëren en natuur en biedt ook economische meerwaarde.	http://www.klimaatdijk.nl/pagina.asp?id=187
Klimaatdijk de Oksel (Bypass Kampen)	Door klimaatverandering krijgt het IJsseldeltagebied veel extra water te verwerken, zowel vanuit het achterland via de IJssel als vanaf het IJsselmeer. Kampen krijgt beide effecten te verwerken.	Om het water voldoende ruimte te geven, is ten zuiden van Kampen een bypass tussen de IJssel en het Vossemeer/Drontermeer voorzien. In het woongebied de Oksel wordt een klimaatdijk aangelegd, waar woningen bovenop gebouwd worden. De woningbouw krijgt een impuls, evenals recreatie.	http://www.klimaatdijk.nl/projecten.asp?id=204&geo=52.559043%2C5.915123
Trapdijk Rotterdam	In Rotterdam wordt een trapdijk aangelegd als oplossing voor meervoudig gebruik van waterkeringen in een ruimtelijk beperkte locatie. De	De treden van de trapdijk kunnen gebruikt worden voor wegen, groen, bebouwing, parkeren, waterberging of andere functies. Omdat de trapdijk geen talud heeft, kan alle ruimte	http://www.klimaatdijk.nl/projecten.asp?id=141&geo

	eerste voorgenomen trapdijk is Hilledijk Zuid in Parkstad.	optimaal benut worden. De trapdijk verhoogt de waterveiligheid in het gebied op innovatieve manier.	=51.922690%2C+4.470787
Dakpark Rotterdam	In het Vierhavengebied, gelegen aan de Vierhavenstraat, wordt momenteel door de gemeente Rotterdam voortvarend gewerkt aan het bouwrijpmaken van de locatie Dakpark. Op de plaats van het voormalige NS emplacement wordt, grenzend aan een belangrijke stedelijke waterkering, een complex aan bedrijfsruimten gerealiseerd in combinatie met een stedelijk park.	Het project vormt een geslaagd voorbeeld van meervoudig ruimtegebruik bij waterkeringen en vormt voor het programma Klimaatdijk een belangrijke pilot om uit de opgedane ervaringen voor andere projecten lering te trekken. Het project biedt economische kansen voor bedrijven, groene ruimte voor bewoners, etc.	www.dakparkrotterdam.nl
Wieringer randmeer, Zuidelijke dijk	Het Wieringerrandmeer wordt een nieuwe negen kilometer lange waterplas in de Kop van Noord-Holland. In het project wordt rekening gehouden met klimaateffecten, zoals de toename van zoute kwel door zeespiegelstijging, een toename van de wateraanvoerbehoefte, hogere waterstanden op de Amstelmeerboezem en een toename van de kans op regionale wateroverlast.	Met de aanleg van het nieuwe meer komt Wieringermeer op de kaart als recreatiegebied. Er zullen nieuwe recreatieve vaarroutes gaan ontstaan in de kop van Noord-Holland, en kan 'binnendoor' van het IJsselmeer, via het Wieringerrandmeer, naar vaardoelen in de Kop van Noord-Holland worden gevaren. De rand van het meer wordt zo ingericht dat hij ook van waarde is als 'natte ecologische verbindingzone'.	www.wieringerrandmeer.nl
Tiel Oost	Er wordt gewerkt aan de ruimtelijke ontwikkeling van Tiel Oost in het kader van grondwateroverlast en wateroverlast door neerslag en kwel. Om een integrale en duurzame oplossing te bieden is een brede dijk als basis gekozen, waardoor de veiligheid tegen verstromingen vanuit de rivier.	Voor bewoners wordt een prettiger leefklimaat gerealiseerd, de woningbouw wordt gestimuleerd met nieuwe methoden voor duurzaam bouwen. Het vasthouden van water is positief tegen periodes van droogte, en waterretenties als wadi's zijn positief voor de wateropvang bij extreme neerslag.	http://www.tiel.nl/default.asp?A1PID=2035PTMC&A1SID=377820093
Waterweg centrum Hoek van Holland	De gemeente Rotterdam start najaar 2008 met de aanleg van de nieuwe zeewering rondom een deel van de Dixhoorndriehoek in Hoek van Holland. De nieuwe zeewering wordt zoveel mogelijk als duin uitgevoerd, het ontwerp past zo goed in het landschap. Vanuit het project Waterwegcentrum Hoek van Holland is het trapdijk idee ontstaan.	Het plan omvat de herinrichting van het gebied en de economische ontwikkeling. Er worden circa 1200 woningen gebouwd en recreatieve voorzieningen zoals hotels, (strandgerelateerde) winkels en horecagelegenheden aangelegd. Het museale aanbod en de openbare ruimte worden verbeterd.	www.rotterdam.nl
Huissensche Waarden	De Huissensche Waarden vormen een open en groen ogend landschap. Als gevolg van	Door het winnen van klei en zand wordt de polder verlaagd. Zo ontstaan er tevens plassen en meestromende nevengeulen	www.huissenschewaarden.nl

	<p>klimaatveranderingen zullen neerslag in het gebied en de afvoer van de rivier gaan toenemen. Daardoor zullen hoogwater en kweloverlast vaker voorkomen dan nu. De Stichting De Huissensche Waarden ontwikkelt voor het gebied een maatschappelijk gedragen plan met rivierversuiming en natuurontwikkeling.</p>	<p>met slikken, moerassen, ooibossen, rietlanden, maar ook extensief beheerde weilanden. Vergroting van de biodiversiteit en de ecologische waarde zijn het gevolg.</p>	
Urban Flood Management Dordrecht	<p>Het Urban Flood Management project ontwikkelt methoden voor het beoordelen en beheren van (rest)risico's van overstromingen en deze te integreren in stedelijke ontwikkeling.</p>	<p>Bij Dordrecht wordt onderzocht of een deel van het voormalige industrieterrein "De Stadswerven" getransformeerd kan worden tot een woonwijk, die bestendig is tegen eventuele wateroverlast. De nieuwe opgave geeft extra stimulans om een wijk met hoge leefomgevingskwaliteit te ontwerpen.</p>	<p>www.ufmdordrecht.nl</p>
Zuid-Holland Noordwijk	<p>Noordwijk aan Zee, vanouds een vissersdorp, is tegenwoordig een badplaats met een lange kuststrook. In Noordwijk ligt de eerste versterkte zwakke schakel van de Hollandse kust.</p>	<p>Er is een zogenaamde 'dijk in duin' aangebracht. Verder is het strand verhoogd en verbreed. Als het stormt, is het overstromingsrisico lager, doordat de golven energie verliezen op het strand en de lage duindijk. Door deze methode ziet de zeevering er vriendelijker uit en is de constructie flexibel. Het leefgebied voor de zeedistel en de zandhagedis neemt toe.</p>	<p>http://www.kustvisiezuidholland.nl/zwakke_schakels/noordwijk.html</p>
Zuid-Holland Scheveningen	<p>Scheveningen is als zwakke schakel aangewezen, waar direct aandacht aan moet worden besteed. Er is een dijk ontworpen in volledige synergie met de uitdagende stedenbouwkundige en architectonische invulling van het ontwerp voor de boulevard.</p>	<p>Om deze zwakke plek duurzaam te versterken wordt er over 1 kilometer in de boulevard een dijk aangelegd. Ook krijgt de boulevard een nieuwe uitstraling: een golvend verloop dat de oude historische kustlijn volgt.</p>	<p>http://www.kustvisiezuidholland.nl/zwakke_schakels/scheveningen.html</p>
Markgraven-Almelo	<p>Almelo ligt in een kom waar diverse beken vanuit heel Twente samen komen. Door klimaatverandering nemen (hevige) regenbuiten toe en hierdoor treden snel grote piekafvoeren op in de beken en kanalen. De afvoercapaciteit is onvoldoende groot om piekafvoeren uit het stroomgebied van af te voeren.</p>	<p>Het project draagt bij aan een verbetering van de waterveiligheid in perioden met veel neerslag en een verbetering van de ecologische kwaliteit van het water. Niet alleen de beheerproblemen worden opgelost, maar ook wordt gekeken naar de mogelijkheden om de oevers natuurlijker in te richten en vistrappen te plaatsen. Daarnaast wordt er ruimte gezocht om water tijdelijk te bergen.</p>	<p>www.wrd.nl</p>
Helmond	<p>In de stad Helmond is men al langer bezig met het terugbrengen van de waterloop de Aa in de stad. Klimaatverandering heeft een nieuwe impuls</p>	<p>Er komt meer water in de stad wat leidt tot verkoeling. Dit kan compenseren voor hitte-eilandeffect. Het bovengronds halen</p>	<p>http://www.waterplanhelmond.nl/ppt/waterplan.pp</p>

	gegeven aan dat project. Helmond is verstedelijkt gebied, dat door klimaatverandering te kampen krijgt met het hitte-eilandeffect en wateroverlast bij vaker en extremere neerslag.	van de beek is een stimulans voor stadsontwikkeling.	s
Park Lingezege	Er is een groot nieuw landschapspark in aanleg voor de 160.000 huidige en toekomstige bewoners tussen Arnhem, Elst, Bommel en Nijmegen. Het gebied is een onderdeel van de EHS, een migratiezone. Het gebied kent ook een waterbergingsopgave.	Bij het berekenen van de waterbergingsopgave is rekening gehouden met het effect dat klimaatverandering naar alle waarschijnlijkheid op de neerslag zal hebben. Op enkele plekken levert de landbouw hectares in en verzet zich. Voor recreatie en burgers is het project positief.	www.parklingezege.nl
Sarsven en de Banen	Het gebied Sarsven en de Banen heeft al sinds 1900 te maken met dalende grondwaterstanden. Het is een van de zogenaamde Peelrestanten en wordt omringd door vrij intensieve landbouw (akkerbouw en melkveehouderij). Klimaatverandering zal bijdragen een verdere verdroging van het kwetsbare gebied, met negatieve gevolgen voor natuur en landbouw.	In het gebied worden antiverdrogingsmaatregelen genomen, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende waterbehoefte van natuur en landbouw. Het gebied wordt natter door een verhoging van het waterpeil. Gewerkt wordt aan een duurzame oplossing voor landbouw en natuur onder het motto 'Juiste grondgebruik op de juiste plaats'.	www.sarsvenendebanen.nl
Kromme Rijn	De aanvoer van water in de Kromme Rijn (vanuit de Nederrijn-Lek) kan bij klimaatverandering in perioden van grote droogte niet gegarandeerd worden. Ook neemt de druk op het gebied voor recreatie toe.	Het Kromme Rijn Park fungeert als ecologische verbindingszone, een extra verbinding biedt kans en voor watersport en recreatie. Een mogelijke oplossing voor de droogteproblematiek is een verbinding tussen het bovenstrooms pand van de Nederrijn en de huidige inlaat van de Kromme Rijn. De verbinding kan een klimaatvriendelijke wild water raft baan vormen.	www.krommerijnpark.nl
Noordpolder	De Noordpolder ligt in het grensgebied van Den Haag en Rijswijk. De totale oppervlakte van de Noordpolder is ongeveer 460 hectare, waarvan 350 hectare binnen de gemeente Den Haag ligt. De centrale vraag voor dit gebied: hoe kan via een integrale gebiedsontwikkeling in de Noordpolder het waterbergingsprobleem innovatief worden opgelost zo dat het ruimtelijk inpasbaar is en economisch haalbaar?	Een aanzienlijk deel van de wateropgave kan door de aanleg van extra oppervlaktewaterberging worden gerealiseerd. Voor het resterende deel van de opgave zijn er ruim voldoende innovatieve mogelijkheden om de wateropgave in de polder te realiseren. Het project is positief voor natuur en landbouw. Er vindt herverkaveling plaats, waterberging voor de landbouw in Zeeland en het doorspoelen van brakke sloten.	http://www.waterkaderhaagland.nl/#pagina=1055

Wentholtpark Lichtenvoorde	De gemeente Oost Gelre wil de Hofbeek in het Lichtenvoorde Wentholtpark in ere herstellen. Een goede aanleiding om het hele park opnieuw in te richten. Aanwonenden is gevraagd een handje te helpen bij het ontwerp.	De Hofbeek loopt nu grotendeels ondergronds, maar moet in de nieuwe plannen weer zoveel mogelijk zichtbaar worden. De Hofbeek zal straks ook het regenwater van de woonomgeving, de Markt en de Nieuwmarkt gaan verwerken. Het Wentholtpark wordt dan een 'koeltepark' met extra veel schaduwplaatsen en enkele bredere waterpartijen.	http://www.oostgelre.nl/default/Wonenleven/Projecten/wentholtparkhofbeek/id_15786
Noordwaard	Om waterstands daling bij hoogwater in de Nieuwe Merwede te realiseren, wordt de Noordwaard ontpolderd. Dit wordt gecombineerd met natuurontwikkeling.	Er komt een open verbinding met de Nieuwe Merwede, met vernieuwende principes zoals de groene golfremmende dijk en historische oplossingen, zoals terpen. Voor de landbouw zijn de plannen niet gunstig, want gebieden worden opgekocht en ontpolderd. Voor de resterende agrarische bedrijven is er de mogelijkheid om een duurzaam bedrijf te voeren. Er komt meer ruimte voor de rivier en meer mogelijkheden voor recreanten.	noordwaard.projecttoolkit.nl
Hondsbroekse Pleij	Om dit riviereengebied tegen toekomstig hoogwater te beschermen moet de uiterwaard opnieuw worden ingericht. Dit gebeurt door de rivier letterlijk meer ruimte te geven en de afvoerverdeling van water naar de Neder-Rijn en IJssel te regelen.	In de Hondsbroekse Pleij staat een aantal woningen die door de herinrichting moesten worden verplaatst. 65 hectare agrarisch gebied is in gebruik genomen voor natuurbeheer. De mogelijkheden voor recreanten worden uitgebreid.	www.ruimtevoorderivier.nl
Hermeandering Oude Diep	Door klimaatverandering nemen de risico's van wateroverlast toe in het stedelijk gebied van zuidwest Drenthe. Het vasthouden en bergen van water in beekdalen vermindert deze risico's. Het beekdal van de Oude Diep, ten westen van Hoogeveen is hiervoor zeer geschikt.	De Oude Diep betreft een grootschalig project op systeemniveau, dat uiteenvalt in deelprojecten passend in een totaalvisie. Sinds de start in 1998 zijn al veel deelprojecten uitgevoerd, waarvan vijf door Het Drents Landschap. Dit klimaatbufferproject heeft betrekking op twee deelprojecten: Stadsrand Hoogeveen en Broekbos Wijsterse Broek.	http://www.klimaatbuffers.nl/kb1.asp?type=Zandgrond%20en%20heuvelland&nummer=1011&sub=0
Gendtse Waard	Dienst Landelijk Gebied (DLG) heeft opdracht gekregen van Rijkswaterstaat en van het ministerie LNV om een waterstandsverlaging te realiseren én nieuwe natuur te ontwikkelen in de Gendtse Waard. Deze ontwikkelingen worden door DLG integraal aangepakt.	Er komt één robuust natuurgebied, maar het uitgangspunt is om woningen en bedrijven te handhaven in de Gendtse Waard	www.ruimtevoorderivier.nl

Project Munnikenland	Aanleiding voor de herinrichting van Munnikenland zijn de verlegging van de dijk en verlaging van de uiterwaarden. Hierdoor krijgt de Waal bij hoogwater meer ruimte en kan dus meer water afvoeren.	De doelstelling voor het project Munnikenland is verlaging van de rivierwaterstand van de Waal bij hoogwater. De mogelijkheden hiervoor bestaan uit het verleggen van de dijk bij Buitenpolder het Munnikenland, het graven van een geul en het verlagen van de uiterwaarden. Daarnaast is het de bedoeling om het Munnikenland tegelijkertijd mooier te maken door de aanwezige natuur en cultuur te versterken.	www.ruimtevoorderivier
Natuurlijk Regge	In het project 'Natuurlijk Regge' zullen op verschillende tracés maatregelen in en om de Regge worden uitgevoerd. Hierdoor zal de veerkracht en kwaliteit worden verbeterd en kan de Regge uitgroeien tot een dynamische laaglandrivier. Het project is 660 hectare en er kan naar verwachting binnen 1-2 jaar worden begonnen met de uitvoering.	In een natuurlijke Regge wordt water langer vastgehouden in de infiltratiegebieden. Tijdelijke waterberging wordt mogelijk in een aantal beekdalen en op andere aangewezen plekken. Er is gekozen voor een integrale aanpak waarbij alle partijen vanaf het begin hun inbreng hebben gegeven. Dit leidt tot een beter eindresultaat, waarbij is ingestoken op een gemeenschappelijk eindbeeld voor het totale Reggedal.	http://klimaatbuffers.nl/kb1.asp?type=Zandgrond%20en%20heuvelland&nummer=1038&sub=0
Dijkteruglegging Lent	Het Rijk heeft besloten dat de Waal bij Nijmegen meer ruimte krijgt door de dijk te verleggen met zo'n 350 meter landinwaarts. Dit zorgt voor een waterstanddaling over het gehele traject van Nijmegen tot (stroomopwaarts) de Pannerdensch Kop. Het verleggen van de dijk is een duurzame oplossing.	De maatregel heeft een waterstandsverlagend effect van 27 cm bij maatgevend hoogwater (MHW). Er worden huizen geruimd in Lent voor de dijkverlegging, een nieuw eiland met eilandwoningen en natuureiland worden aangelegd.	http://www2.nijmegen.nl/wonen/projecten/Ruimte_voor_de_Waal
Ruimte voor de Vecht	De rivier de Vecht zal onder invloed van klimaatverandering meer water vervoeren. De omvang van het hoogwaterprobleem zal toenemen. Overheden en bewoners binnen het Vechtdal in Overijssel staan samen voor de opgave de Vecht veilig te houden en de ruimtelijke kwaliteit binnen het gebied te versterken.	Er worden maatregelen genomen voor het behoud van waterveiligheid en er vindt een transformatie plaats naar een halfnatuurlijke laaglandrivier. De landbouw krijgt een duurzaam perspectief met een rol als economische drager en beheerder. Toerisme en recreatie worden duurzaam, hoogwaardig en veelzijdig ontwikkeld. Nieuwe structuren van wandel- en fietspaden worden verbonden aan bestaande structuren.	http://www.overijssel.nl/thema%27s/water/projecten/ruimte-vecht/

de Doorbraak, Almelo	Bij Almelo wordt een 13 kilometer lange beek aangelegd, de Doorbraak. De aanleg van de beek is nodig om het water in Twente meer ruimte te geven, wateroverlast en verdroging te voorkomen en een ecologische verbinding te maken tussen Noordoost Twente en de Sallandse Heuvelrug. Bij extreme regenval moet het water opgevangen worden, om het vervolgens gefaseerd te kunnen afvoeren.	Er wordt geen nieuwe natuur aangelegd, maar wel wordt geïnvesteerd in verbindingzones EHS (o.a. eopassages onder spoorlijnen en wegen) en verbindingen tussen Twente en Salland. Rivieren en beken vormen 'wegen' tussen leefgebieden waarlangs dieren en planten zich kunnen verspreiden. Verder biedt de nieuwe beek een extra afvoermogelijkheid voor water, om wateroverlast en droogte tegen te gaan.	www.dedoorbraak.info
IJssel uiterwaarden Olst	Het projectgebied beslaat het uiterwaardengebied vanaf de dorpskern van Olst stroomafwaarts tot het al bestaande natuurgebied de Duursche Waarden, en ligt aan beide zijden van de IJssel. Het project is opgedeeld in twee deelprojecten: de bodemsanering bij Olasfa en de herinrichting van de uiterwaarden.	De belangrijkste onderdelen van het project zijn de aanleg van een aantal nevengeulen langs de IJssel, de ontwikkeling van 360 hectare nieuwe natuur en het reinigen of verwijderen van 3,5 hectare zwaar vervuilde grond op het Olasfaterrein. Daarnaast wordt 360 hectare nieuwe natuur aangelegd en komen er fiets- en wandelpaden om van het gebied te genieten.	http://www.overijssel.nl/thema%27s/water/projecten/ijsseluiterwaarden/
Ruimte voor de Rivier Deventer	Deventer kampt regelmatig met neerslagoverlast. Onder invloed van klimaatverandering zal die neerslag en overlast vanuit de rivier alleen maar toenemen. Om de IJssel bij Deventer meer ruimte te geven, is besloten op twee plekken nieuwe geulen langs de rivier te graven.	Het project zal wateroverlast verminderen en de waterveiligheid verhogen. Behalve het graven van nevengeulen voorzien de projecten ook in de aanleg van natuur, komen er extra recreatiemogelijkheden en wordt bekeken of het landgoed Nieuw Rande kan worden doorgetrokken in de uiterwaard ten noorden van de stad.	http://www.overijssel.nl/thema%27s/water/projecten/uiterwaarden/
Lankheet, Eerst zuiveren dan bergen	Het Waterpark Het Lankheet is een uniek project op de grens van Overijssel en Gelderland waar nieuwe vormen van landgebruik worden gerealiseerd.	Er worden rietvelden ingericht die oppervlaktewater kunnen bergen en zuiveren. Het riet wordt gebruikt als groene energie leverancier. In het gebied wordt ook oppervlaktewater geborgen. Het concept wordt ook elders in Nederland toepasbaar.	www.waterparkhetlankheet.nl
Maasvlakte 2.0	Door klimaatverandering krijgt Rotterdam te maken met een stijgende zeespiegel en verhoogd risico op overstroming. Ook wordt meer water periodiek afgevoerd via de Nieuwe Waterweg, met eveneens een hoger overstromingsrisico. Ook om die reden stond het gebruik van de stadshavens onder druk.	Rond het nieuwe land komt een zeewering die zo flexibel is dat bij zeespiegelstijging aanpassing mogelijk is. In het geval van een extreme stormvloed komen de terreinen dan via de havenmond en de zeevaarttoegang tijdelijk onder water te staan. Het versterken van de zwakke schakel bij de Delflandse kust is gecombineerd met natuurcompensatie voor Maasvlakte 2. Tussen Hoek van Holland en 's-Gravenzande is daarom een	www.maasvlakte2.com

		nieuw duingebied aangelegd.	
Dijkverlegging Westenholte	Westenholte is een wijk bij Zwolle. Hier wordt een dijk ongeveer driehonderd meter landinwaarts verplaatst om meer ruimte te geven aan de IJssel bij Zwolle.	De dijk wordt verplaatst voor meer ruimte voor de rivier en In de nieuwe uiterwaard wordt een extra geul gegraven die aansluit op de bestaande geul in de Vreugderijkerwaard. Waar landbouw verdwijnt komt natuur terug. Sommige boerderijen komen op terpen. Door een uitgebreid participatieproces kon veel weerstand overwonnen worden.	http://www.wgs.nl/veilige_dijken/ruimte_voor_de/dijkverlegging
Klimaatdijk Streefkerk	In de dorpskern van Streefkerk is gekeken naar het aanleggen van een klimaatdijk, die veel veiliger (hoger en breder) is dan nodig. Dit maakt het mogelijk om op de dijk andere functies zoals bijvoorbeeld wonen toe te staan. Bovendien is de klimaatdijk zo robuust dat ze na realisatie op middellange termijn niet versterkt hoeft te worden en extra veiligheid biedt.	In Streefkerk is de dijk in begin jaren '80 versterkt. Dit was een ingrijpende gebeurtenis voor bewoners langs de dijk en de dijkversterking heeft destijds tot de nodige overlast en schade geleid. Nu de dijk opnieuw moet worden versterkt, is het waterschap actief op zoek naar alternatieve oplossingen waarbij overlast geminimaliseerd kan worden en waarbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met lange termijn ontwikkelingen waardoor nieuwe versterkingen in de (nabije) toekomst niet nodig zijn.	http://www.klimaatonderzoeknederland.nl/templates/dispatcher.asp?opage_id=25223084&location=5058301721119189,10405718,true,true&page_id=25222938
Groenstructuurplan Heerlen-Parkstad	Het Groenstructuurplan Heerlen-Parkstad in Heuvelland besteedt nadrukkelijk aandacht aan het creëren van een samenhangend netwerk van groengebieden middels ecologische verbindingzones en een versteviging van de bestaande bosvoorraad. Binnen het klimaatbeleidsplan is een combinatie gezocht tussen deze groenambities en de gemeentelijk klimaatdoelstellingen.	De uitbreiding en revitalisering van het Imstenraderbos zorgen voor een toename in de belevingswaarde en de recreatiemogelijkheden van het totale gebied voor de stedelijke agglomeratie binnen Parkstad Limburg.	http://www.structuurvisie.heerlen.nl/Waaromstructuurvisie.htm
Waterberging Rijssen-Holte	Het centrum van Rijssen in Overijssel ligt in een dal en is de afgelopen jaren meerdere malen getroffen door acute wateroverlast. Onder invloed van klimaatverandering kan wateroverlast door hevige piekbuien toenemen.	Vanwege de beperkte ruimte in binnenstedelijk gebied is een diepinfiltratiesysteem ontwikkeld. Het bestaat uit ondiepe en diepe putten die in de straat zijn aangelegd om overtollig regenwater te kunnen verwerken. Op het laagst gelegen punt in de straat ligt nu een vijftig meter diepe put. Bij stortbuien gaat hier het overtollige regenwater naartoe, en wordt vervolgens opgenomen in het grondwater.	http://www.vng.nl/Documenten/Extranet/Fei/Milieu/30%20rijssen%20defweb.pdf
Oostvaarderswold	Oostvaarderswold wordt een nieuw recreatie- en natuurgebied in Flevoland. Het huidige watersysteem is niet berekend op de effecten van	OostvaardersWold wordt een nat gebied, dat de verwachte piekbuien in neerslag kan opvangen. Om wateroverlast in zuidelijk Flevoland te voorkomen moeten er maatregelen	http://www.zuiderzeeland.nl/bij_u_in_de_buurt/werkzaamhed

	<p>klimaatverandering, o.a. sterke, lokale bodemdaling en piekbuien. De bodemdaling leidt er toe dat het zuiden van Flevoland rond 2050 te maken krijgt met extra wateroverlast.</p>	<p>getroffen worden. Het OostvaardersWold ligt op de goede plek om straks het overtollige water te bergen.</p>	<p>en_bij_u/oostvaarderswold</p>
<p>Klimaatbuffers Waddenzee</p>	<p>De Waddenzee kan te maken krijgen met de volgende effecten van klimaatverandering: het verdrinken van de wadplaten, grotere druk op dijken en duinen, opwarming van de Waddenzee met kans op algenbloei en zuurstofloosheid, invasie van exoten, en afvoerpieken van zoet water in de Waddenzee.</p>	<p>Gekeken wordt naar maatregelen om de Waddenzee te beschermen tegen effecten van klimaatverandering, bijvoorbeeld door het Waddegebied als klimaatbuffer in te richten, door extra zand en slib, waardoor wadplaten en kwelders de zeespiegelstijging bijhouden, of het doorlatend maken van dammen als de Afsluitdijk en Lauwersmeerdijk. Zo kan het Waddenzeewater zich bij vloed over een veel groter gebied verspreiden.</p>	<p>http://www.waddenvereniging.nl/klimaatverandering/klimaatbuffers/index.php</p>

Onderzoeksprojecten Kennis voor Kimaat en Klimaat voor Ruimte

<p>Hittestress in de stad</p>	<p>Het in kaart brengen van de omvang van het probleem UHI, en vervolgens adaptatieopties definiëren om steden aan te passen aan meer hitte</p>	<p>Door rekening te houden met het hitte-eilandeffect wordt het leefklimaat voor mens wordt verbeterd</p>	<p>www.klimaatonderzoeknederland.nl</p>
<p>Waterveiligheid buitendijks gebied</p>	<p>Het project maakt de gevolgen van klimaatverandering voor de waterveiligheid in het buitendijkse gebied inzichtelijk via overstromingskaarten, optredende schades en specifieke effecten op de haveninfrastructuur</p>	<p>. De methodiek maakt het tevens mogelijk om ook de effectiviteit van adaptatiestrategieën in kaart te brengen, waardoor het een bijdrage levert aan het afwegingsproces rond de optimale adaptatiestrategie voor de Hotspot Regio Rotterdam. In de regio Rotterdam worden de resultaten uit het project toegepast in het project Adaptief bouwen.</p>	<p>www.klimaatonderzoeknederland.nl</p>
<p>Adaptatie van de Ecologische Hoofd Structuur EHS</p>	<p>Aanleg robuuste verbindingzones zodat plant- en diersoorten kunnen migreren met de noordwaards opschuivende klimaatzones.</p>	<p>Dit project heeft als doel de ecologische risico's van klimaatverandering voor de huidige beleidsdoelen ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur te identificeren</p>	<p>www.klimaatonderzoeknederland.nl</p>
<p>Klimaat gerelateerde verandering van NCP-ecosysteem</p>	<p>Aanpassen van marien ecosysteem aan toekomstige klimaatverandering.</p>	<p>Dit onderzoek is erop gericht om een gedetailleerd ruimtelijk beeld te geven van de vroegere, huidige en toekomstige karakteristieken van het mariene ecosysteem (algen, vis en waterkwaliteit) in de Noordzee, daarbij ligt de nadruk op het</p>	<p>www.klimaatonderzoeknederland.nl</p>

	Nederlands continentaal plat.		
Adaptief bouwen in het buitendijks gebied in de hotspot regio Rotterdam	De Gemeente Rotterdam heeft de ambitie om bestaande en nieuwe buitendijksgelegen (haven)gebieden de komende jaren te transformeren naar intensief gebruikte woon- en werkgebieden. De 'hoe' vraag staat centraal: met alle partijen samen onderzoeken we hoe we adaptieve oplossingen daadwerkelijk gerealiseerd krijgen.	Integrale oplossing om buitendijkse gebieden te transformeren naar woon- en werkgebieden.	www.klimaatonderzoeknederland.nl
Aanpassing aan weersextremen in grensoverschrijdende stroomgebieden	De Nederlandse overheid is al geruime tijd bezig met maatregelen tegen overstromingen in de stroomgebieden van de grote rivieren. De overstromingen in de 90-er jaren en nieuwe inzichten in klimaatverandering hebben een discussie op gang gebracht over de duurzaamheid van de huidige maatregelen. De plannen voor Noodoverloopgebieden en aanverwante maatregelen zijn gestrand op een laag draagvlak bij de bevolking en lagere overheden.	Het doel van dit project is om de klimaateffecten voor het Rijnstroomgebied te bepalen en de effectiviteit van nieuwe adaptatiestrategieën in het grensgebied van Nederland en Duitsland door te rekenen. Dit gebeurt in samenwerking met het EU-project NEWATER.	www.klimaatonderzoeknederland.nl
Klimaat in ruimtelijke keuzes	Door gebruik van het toetsingskader wordt klimaatadaptatie in een vroeg stadium geïntroduceerd en kan klimaatverandering effectief worden meegenomen in het proces van ruimtelijke planvorming.	Het doel van het project is om een dialoog ondersteunend en toetsingskader te ontwikkelen en toe te passen waarmee de lange termijn effecten van klimaatverandering op waterbeheer in een vroegtijdig stadium en op een inzichtelijke wijze meewegen in het proces van ruimtelijke planvorming.	www.klimaatonderzoeknederland.nl

ToR PlanMERS, structuurvisies en kennis uit het programma Klimaat voor Ruimte	Klimaatbestendige structuurvisies voor bijna alle provincies (adaptatie en mitigatie).	Dit project is gericht op participatie in lopende processen, waarbij er gebruik gemaakt wordt van kennis in de reeds beschikbare klimaatatlassen, aangevuld door adviezen van experts.	www.klimaatonderzoeknederland.nl
Afsluitbaar open Rijnmond - Waterfront Rijnmond	In dit onderzoek zal de haalbaarheid van de “Afsluitbaar Open variant” worden onderzocht. Daartoe zullen de belangrijkste gevolgen van deze variant in beeld worden gebracht. Er zijn echter ook andere varianten, en dit onderzoek zal ook globaal de effecten van deze varianten in beeld brengen.	Strategisch aanleggen van beweegbare hoogwaterkeringen, aanleg afwateringsverbinding tussen de rivieren Lek en Waal, met als bijkomend voordeel dat ‘waterfront ontwikkeling’ binnen die keringen enkele meters beneden ‘deltahoogte’ kan plaatsvinden. Versterking EHS en aanleg hoogwaardige multifunctionele land-waterovergangen.	www.klimaatonderzoeknederland.nl
Veilige ingepaste waterkeringen	Het onderzoek resulteert in 1) principe-oplossingen voor drie locaties in Rotterdam, waarbij generieke oplossingen voor vergelijkbare situaties in Nederland worden geïdentificeerd, 2) een strategie voor toepassing in de regio Rotterdam en 3) het identificeren van onmogelijkheden c.q. resterende kennisvragen, noodzakelijke aanpassingen in wet- en regelgeving en/of aanpassingen in rollen en proces.	Voor drie locaties in Rotterdam worden oplossingsopties opgeleverd voor veilig ingepaste waterkeringen (bijvoorbeeld klimaatdijken of trapdijken).	www.klimaatonderzoeknederland.nl
Hotspot Klimaat en Landbouw in Noord Nederland	Het Hotspotproject Klimaat en Landbouw in Noord Nederland heeft als hoofddoelstelling: de ontwikkeling van strategieën en actieplannen voor de landbouw in Noord-Nederland voor aanpassing aan veranderingen in klimaat en markt.	Inzicht in investeringen (o.a. in de waterhuishouding) die nodig zijn om de positie van de landbouw voor langere termijn veilig te stellen (rekening houdende met veranderingen in het klimaat).	www.klimaatonderzoeknederland.nl